

Jaroslav Stehlík

Platany ohroženy sířnatkou platanovou

V posledních letech stihla naše jřovce („kaštiny“) pohroma v podobě mola klíněnky jřovcové (*Cameraria ohridella*). Rozšířila se na naše území z Balkánu a ničí listy tohoto stromu. Ale nyní také hrozí nebezpečí platanům od jiného škůdce.

Je jím malá ozdobná ploštička – sířnatka platanová (*Corythucha ciliata*). Byla zavlečena ze Severní Ameriky do Evropy. Poprvé byl tento škůdce zjištěn v Itálii v roce 1964 v Padově. Velmi rychle se začal šířit všemi směry. Zasáhl severní Itálii, Slovinsko, Chorvatsko, Sardinii, na jihu postoupil do jižní Itálie, na Sicílii. Byl zaznamenán na Korsice, ve Švýcarsku, ve Francii. V roce 1978 byl hlášen již i ze Španělska a později i z Portugalska. Z bývalé severní Jugoslávie pronikl do Maďarska a Rakouska a na jih do Bulharska a Řecka. Ze Švýcarska se rozšířil do jižního Německa.

Jeho postup na území České republiky byl jen otázkou času. Výskyt tohoto druhu jsem zaznamenal před několika lety na jihozápadním Slovensku a v roce 1995 jsem ho našel i na několika místech jižní Moravy (Hodonín, Uherské Hradiště, Hrušovany nad Jevišovkou). Nově zjištěn i v Lednici (Ing. K. Hradil).

Jeho nebezpečnost spočívá zvláště v tom, že se objevuje někdy v masách. Z Itálie jsou známy případy, kdy na jednom listě se vyskytovalo 150–200 jedinců. Sířnatka platanová, jako všechny ploštice, má např. na rozdíl od brouků ústní ústrojí savé (bodec). Vysávání velkého množství cytoplasmatického obsahu z listů, obzvláště chloroplastů, způsobuje značné oslabení platanů. Ty jsou pak snáze přístupné i různým chorobám a parazitům. V Itálii mnohde zanikly i celé aleje.

Většine lidí při vyslovení jména ploštice se vybaví představa štěnice nebo některé kněžice, které zapáchají (mají vyústění pachových žláz na spodní straně hrudi) a silně znepríjemňují chuť např. malin [kněžice trávozelená (*Palomena prasina*), kněžice chlupatá (*Dolycoris baccarum*)]. Ovšem méně lidí již ví, že ploštice jsou poměrně velkým řádem hmyzu. U nás jsou zastoupeny více jak 700 druhů. Některé žijí ve vodě (např. spleštlé, Jehlanka, znakoplavka a jiné), ale většina se zdržuje na souši.

Do tohoto řádu patří i druhy velmi ozdobné - jako např. sířnatky. Jejich krása je utajena hlavně proto, že nedosahují vesměs 3 mm. Teprve při dostatečném zvětšení se nepřestáváme divit. U sířnatky platanové je štít po stranách opatřen širokým vějířovitým „křejzlíčkem“. Z předního okraje štítu pak vybíhá nad hlavu útvar podobný kapuci nebo přílbě. Svrchní křídla jsou jakoby utkána z krajkoviny (velká oka téměř z průsvitného chitinu a ohraničená silnější žilnatinou a značně připomínající pohled na žebrovní chámového okna). Uprostřed jsou tato křídla vzedmutá a miskovitě prohloubena. Tato prohlubeň je na dolním konci černá. Tento druh je na svrchní straně mléčně zbarven. Tělíčko je ze spodní strany černé. Některé sířnatky mají na štítu dokonce i různé kopulovité tvary, přední křídla jsou různě vzedmutá a okraje vykrajované. Většina druhů z této čeledi je neškodná; u nás sporadické škody na rododendronech působí sířnatky *Stephanitis rhododendri* a *Stephanitis oberti*.

Larvy sířnatky platanové jsou černé, na bocích mají světlou skvrnu. Zdržují se spolu s dospělými, hlavně na spodní straně listů, jež jsou plstnaté. Jak se sířnatka platanová šíří? Méně často aktivně – doletem, ale hlavně pasivně. Stačí postát pod napadeným stromem, odstavit blíž auto - a sami se postaráme o šíření tohoto malého hmyzu. Ten padá hojně dolů, jelikož se vyskytuje na stromech ve stech a tisících jedinců. Je také roznášen silnějším větrem a patrně i ptactvem.

Jak proti tomuto škůdci bojovat? Likvidace chemickými prostředky je velmi obtížná. Většina stromů totiž dosahuje úctyhodných výšek a musela by být ošetřena z požárních žebříků. Dalším problémem je výsadba platanů na silně frekventovaných místech ve městech. I proto je chemické ošetření z ekologického hlediska problematické.

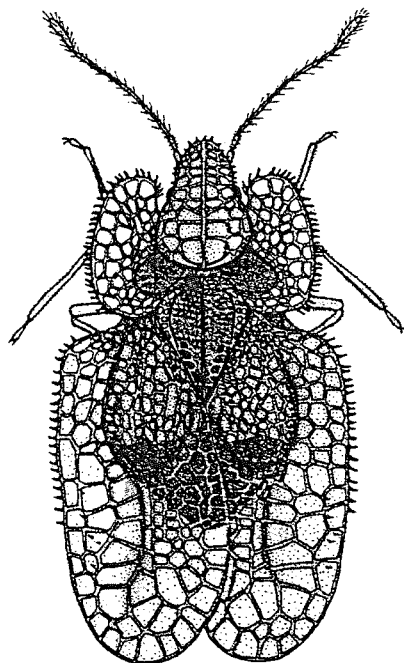
Proto byla věnována velká pozornost biologickému boji. Byla zjištěna řada nepřátel tohoto druhu – predátorů, kteří tento druh napadají. Tato sířnatka má také více parazitů, mezi něž patří i některé druhy cizopasných hub. Ty napadají hlavně zimující jedince pod pláty silné kůry, která se ostrůvkovitě nachází na kmenech platanů. I pavouci mají na

jejich hubení podíl. Jen část přezimující populace se dočká jara, obzvláště jsou-li tuhé zimy. Ti jedinci, jimž se podařilo přezimovat, vylézají mnohdy i v lednu a v únoru z pod kůry. Zdržují se na ní, pokud teplota přesáhne 8 °C. Při ochlazení zase zalézají. Druh má během roku 2–3 generace. Sáním pupenů na jaře může způsobit tento druh, jehož velikost se pohybuje mezi 3–4 milimetry, deformace rozvíjejících se listů.

Bližší informace o tomto druhu lze čerpat z práce Stehlíka (1997), kde je shrnuta celosvětová literatura k této problematice, včetně odkazů na prameny pokud jde o biologický, chemický a mechanický boj proti tomuto škůdci.

Seznam literatury:

Stehlík, J. L., 1997: *Corythucha ciliata* (Say), a pest of plane trees, now also in the Czech Republic (Tingidae, Het.). *Acta Musei Moraviae, Scientiae Naturales*, 81(1996):299–306

Obr. - sítnatka platanová